

SORUMLULUK SİGORTALARINDA ZARAR GÖRENİN DOĞRUDAN DAVA HAKKI*

The Right to a Direct Action by Injured Party in Liability Insurance

Arş. Gör. Elif Beyza AKKANAT ÖZTÜRK**

Geliş Tarihi: 07.02.2020 Kabul Tarihi: 03.04.2020

ÖZET

Sorumluluk sigortalarında sigortalının zarar verdiği kişi, kanun gereği doğrudan taleplerini sigortacıya yöneltebilir. Zarar görenin doğrudan dava hakkı olarak anılan bu hukuki imkân, sözleşmenin nisbiliği ilkesine kanun koyucunun getirdiği bir istisnadır. Çalışma kapsamında da zarar görenin doğrudan dava hakkının hukuki niteliği ortaya konulmuş ve zarar görene temin ettiği koruma izah edilmiştir. Zarar görenin doğrudan sigortacıya başvuru hakkının tabi olduğu şartlar ve 2018 yılının sonunda Türk Ticaret Kanunu kapsamında öngörülen “zorunlu arabuluculuk” şartı karşısında bu talebin durumu da değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: sorumluluk sigortaları, sigortalı, zarar gören üçüncü kişinin doğrudan dava hakkı, sözleşmenin nisbiliği ilkesi, zorunlu arabuluculuk

ABSTRACT

In liability insurances, the person injured by the insured, can direct their demands to the insurer as required by law. This legal opportunity, referred to as the direct action right of the injured, is an exception brought by the legislator to the principle of relativity. Within the scope of this study, the legal nature of the direct action right of the injured party was revealed and the protection provided to the injured one was explained. The condition of this claim was also evaluated against the conditions under which the injured person was entitled to apply directly to the insurer and the “mandatory mediation” requirement envisaged under the Turkish Commercial Code at the end of 2018.

Key words: liability insurances, insured, direct action right of the injured party/person, principle of relativity, mandatory mediation.

* Bu makalenin hazırlanması aşamasında kıymetli görüşlerini benden esirgemeyen saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Vural Seven, Dr. Öğr. Üyesi Kübra Yetiş Şamlı ve Araş. Gör. İpek Oğuz'a sonsuz şükranlarımı sunarım.

** İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Karşılaştırmalı Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programı Öğrencisi, e-mail: eba@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4856-9733..

GİRİŞ

Sözleşme kural olarak sadece bu borç ilişkisinin taraflarını ilgilendirir. Taraflar arasında bir bağıllık ilişkisi niteliği taşıy ve kural olarak ancak tarafları için hak ve borç doğurur. Buna “sözleşmenin nisbîliği” ilkesi adı verilir. Bununla beraber sözleşmenin tarafları² yahut kanun koyucu bu ilkeye istisna getirebilir. Söz konusu kurala sorumluluk sigortaları kapsamında da getirilmiş bir istisna mevcuttur ki işbu çalışmanın konusunu bu istisna oluşturmaktadır.

Sorumluluk sigortalarında sigortalının³ zarar verdiği kişi, sigorta sözleşmesinin tarafı değil; bir üçüncü kişidir. Zarara uğrayan bu üçüncü kişi, sigorta sözleşmesinin tarafı olmadığı halde sigortacıdan zararın giderilmesini talep edebilir. Zarar görenin sigortacıya karşı sahip olduğu bu imkanı “doğrudan dava hakkı” (TTK m. 1478⁵) olarak adlandırılır⁶. İşbu çalışma kapsamında

¹ Necip Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2017, s. 18.

² Bu istisnalardan ilk akla gelecek olan ilişkinin “üçüncü kişi yararına” sözleşme niteliğini haiz olmasıdır. Taraflar bir üçüncü kişiyi çeşitli sebeplerle aralarındaki sözleşmeyle irtibatlandırmış olabilir. Üçüncü bir kişinin bir sözleşme ile irtibatlandırılmış olması, anılan üçüncü kişiyi sözleşmenin tarafı haline getirmey; sadece ilgili sözleşmenin üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğine haiz olup olmadığına irdelenmesini gerektirir. Üçüncü kişi kavramı bir hukukî işlemin kurulması söz konusu olan durumlarda, bu hukukî işlemin kurulmasına katılmayan kişiyi ifade eder. İşlemi kuranlar “taraf”; işlemin kurulmasına dahil olmayanlar ise “üçüncü şahıs” olarak adlandırılır (bkz. Şener Akyol, Tam Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme, İstanbul Vedat Kitapçılık, 2008, s. 11). Söz konusu kurum ve sonuçlarına işbu çalışma kapsamında doğrudan dava hakkının hukuki nitelendirmesini de ilgilendirdiğinden gerektiği ölçüde değinilecektir (bkz. I).

³ Türk Ticaret Kanununun sorumluluk sigortalarına ilişkin hükümlerinde (m. 1473-1485) sözleşmenin tarafı olan “sigorta ettiren” kavramı yerine, sigorta sözleşmesine sorumluluğu konu edilen kişiyi vurgulamak amacıyla “sigortalı” kavramı kullanılmıştır (bkz. m. 1477). Çalışma kapsamında sigorta ettiren ve sigortalı terimlerinin hukuk tekniğine uygun şekilde kullanılmasına gayret edilecektir.

⁴ Türk Ticaret Kanunu Tasarısında (17.10.2005) m. 1478’in kenar başlığı ve metnin içeriği zarar görenin sigortacıya karşı sahip olduğu talep hakkı “doğrudan doğruya” ileri sürülebilir bir talep olarak nitelendirirken; kanunlaşan madde metninde “doğrudan isteyebilir”, başlıkta ise “Doğrudan dava hakkı” ifadesi tercih edilmiştir (6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, çevrimiçi, Lexpera İçtihat, 15.12.2019). KTK m. 97’de aynı imkan “Doğrudan Doğruya Talep ve Dava Hakkı” Karayolları Taşıma Kanunu m. 21’de ise “Doğrudan Doğruya Talep Hakkı” şeklinde isimlendirilmiştir. Aynı imkan için farklı ifadeler kullanılmış olunması isabetli değilse de bu çalışma kapsamında Türk Ticaret Kanununun lafzına uygun olarak “doğrudan dava/ doğrudan talep” ifadesi kullanılacaktır.

⁵ TTK m. 1478’in madde başlığı “Doğrudan dava hakkı” ise de zarar görenin maddeye dayanan talebini/taleplerini mutlaka dava açarak ileri sürmesi mecburiyeti bulunmaz. Keza madde metninde yer alan “doğrudan sigortacıdan isteyebilir” ifadesi de bu çıkarımı destekler mahiyettedir (bkz. Ecehan Yeşilova Aras, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013, s. 27).

⁶ Doğrudan talep hakkı ilk kez 865 sayılı Ticaret Kanununda m. 981’de akabinde; önceki (6762 sayılı) Ticaret Kanununda sadece yangın dolayısıyla sorumluluk sigortalarına ilişkin

doğrudan talep/dava hakkının zarar görene temin ettiği koruma, kurumun hukuki niteliği göz önüne alınarak irdelenecek ve zarar görenin sigortacıya karşı sahip olduğu hakkı dava yoluyla kullanmak istediği takdirde TTK m. 5/A⁷ uyarınca “arabulucuya” başvurusunun kendisi için bir dava şartı teşkil edip etmediği noktasına da değinilecektir.

I. DOĞRUDAN TALEP/DAVA HAKKININ HUKUKEN NİTELENDİRİLMESİ

A. Yapılan Nitelendirmenin Önemi ve İşlevi

Bir kurumun hukukten nitelendirilmesi: (1) ilgili kurumun ilk başta tabi olacağı hükümleri belirgin kılar; (2) kurumun ilgisine bahşettiği imkanları berraklaştırır; (3) hukuk dünyasındaki yerini belirginleştirir. Şu halde zarar gören üçüncü kişinin doğrudan talep hakkının kendisi için hukukten ne anlam ifade ettiği hakkın hukukten nitelendirilmesini gerekli kılar. Zikredilen nitelendirme:

- Sigorta sözleşmesiyle zarar görenin talebi arasındaki ilişki ve dolayısıyla;
- Sigortacının talep karşısında zarar gören üçüncü kişiye/kişilere karşı sahip olduğu savunmalar;
- Zarar görenin talebini ileri sürmek için yerine getirmesi gereken şartlar ve;
- Zarar görenin hakkını mahkeme nezdinde yahut hakem heyeti huzurunda ileri sürmek istemesi halinde izlemesi icap eden yol üzerinde etkili olur.

m. 1310'da düzenlenmiştir. Ayrıca 818 sayılı Türk Borçlar Kanunu madde 112, KTK m. 97 (zorunlu sorumluluk sigortaları için tanınan bu hak sonrasında m. 100 ile ihtiyari sorumluluk sigortaları için de zarar görene tanınmıştır), Karayolları Taşıma Kanunu m. 21'de de zarar görene sorumluluk sigortacısına doğrudan başvurma imkanı bahşedilmiştir. 6102 sayılı Ticaret Kanunu yürürlüğe girmeden önce zarar görenin diğer sorumluluk sigortaları kapsamında sigortacıya başvuru imkanı bulunup bulunmadığı tartışılmıştır (Tartışmanın ayrıntısı için bkz. Rayegân Kender, “Motorlu Nakil Vasıtalarının İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortalarında Zarar Gören Üçüncü Şahıs Türk Hukukunda Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Dava Hakkına Sahip Midir?” İÜHFİM, C.XXXIX, 1973, s. 221-245; Reşat Atabek, “Zarar Görenin Doğrudan Sigortacıya Müracaat Hakkı”, BATİDER, C. VI, 1971, s. 111 vd.; Yarg. HGK., E. 1995/11-980, K. 1996/18, T. 31.01.1996; Yarg. 11. HD., E. 2003/1585, K. 2003/7134, T. 30.6.2003; Yarg. HGK., E. 2008/10-402, K. 2008/411 T. 28.5.2008, çevrimici, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası -16.12.2019). Ancak TTK m. 1478 bu imkanı tüm sorumluluk sigortaları için getirmek suretiyle söz konusu tartışmayı noktalamıştır.

⁷ 19.12.2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 7155 sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun ile Türk Ticaret Kanunu’na 5/A maddesi eklenmiştir. İlgili madde uyarınca: “Bu Kanunun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.” Yeni düzenleme ile konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerine ilişkin ticari davalarda dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı haline getirilmiştir.

Bu takdirde zarar gören üçüncü kişinin sorumluluk sigortacısı karşısındaki konumunun belirlenmesi için öncelikle TTK m. 1478 uyarınca kendisine tanınan hak, hukuken nitelendirilmelidir⁸.

B. Sorumluluk Sigortası ve Zarar Gören Üçüncü Kişi

Sorumluluk sigortası, sigorta ettirenin kendi yahut bir başkasının (sigortalı) sorumluluğuna yol açma ve dolayısıyla bu sorumluluğun malvarlığının pasifinde artış meydana getirme ihtimalini prim karşılığı teminat altına alan bir sigorta türüdür⁹. Sorumluluk sigortası niteliği gereği sadece sözleşmenin taraflarıyla değil, sigortalının faaliyetlerinden zarar görme ihtimali bulunan üçüncü kişilerle de ilgilidir. Bu sebeple sorumluluk sigortası bir yandan sigortalının üçüncü kişilere verebileceği zararların giderilmesi için sigortalının malvarlığının azalmasının önüne geçmeyi amaçlarken¹⁰; diğer yandan da sigortalının fiillerinden zarar gören üçüncü kişilerin zararının tazminine yöneliktir¹¹. Bununla beraber sorumluluk sigortası her sözleşme ilişkisi gibi kural olarak sadece tarafları arasında hak ve borç meydana getirir. Bir diğer ifadeyle üçüncü kişinin uğradığı zararı giderimde zarar verenin (sigortalı) üzerindeki yükü hafifletmek için sorumluluk sigorta ettirilir. Gelineen noktada ifade edilebilir ki sorumluluk sigortası, sigortalı ile onun eylemlerinden zarar

⁸ Yabancılık unsuru içeren bir sorumluluk sigortasında, zarar görenin doğrudan dava hakkı bulunup bulunmadığı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun m. 34/4 gereği, sigorta sözleşmesinin tabi olacağı hukuk uyarınca açıklığa kavuşturulur.

⁹ Sorumluluk sigortası doktrinin getirdiği kriterler esas alındığında: (1) rizikonun konusuna göre yapılan ayırmada malvarlığı sigortaları içerisinde yer alır. (2) ihtiyacın karşılanması prensibi uyarınca zarar sigortalarının pasif zarar sigortası kapsamında mütalaa edilebilir. (bkz.: Rayegân Kender, Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 16. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 387; Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 2. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s. 303). Kanunun sigorta sözleşmelerine dair sınıflandırması esas alındığında ise: Sigorta sözleşmeleri Türk Ticaret Kanunu’nda (1) mal/(2) zarar sigortaları kısmında yer alır. Bu sebeple zarar sigortalarına ilişkin hükümler kural olarak sorumluluk sigortalarında da uygulanır. Ancak sorumluluk sigortalarında malvarlığının pasif kısmının sigorta güvencesi altına alınması amaçlandığından, mal/zarar sigortalarına ilişkin bütün hükümler bu tür sigortalarda aynen uygulanamaz. Örneğin, zarar/mal sigortalarına ilişkin eksik veya aşkın sigorta ilkeleri sorumluluk sigortalarında uygulanmaz (Kemal Şenocak, “Türk Ticaret Kanunu’nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, AÜHFD, cilt: 58, S.1, s. 191); Birgül Sopacı Öztuna, “Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı”, BATİDER, Cilt XXIV, S. 15, 2011, s. 17.

¹⁰ Bir kişinin sorumluluğunun sigorta sözleşmesine konu edilmiş olması, bu kişinin üçüncü kişilere olan sorumluluğunu ortadan kaldırmaz, ancak sigortalının malvarlığındaki olumsuz etkilerin bertarafına hizmet eder (Tekin Memiş, “Zorunlu Trafik Mali Mesuliyet Sigortasında Sigortacının Sorumluluğunun Niteliği ve Sebepsiz Zenginleşme” XX. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 24 Aralık 2004, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, s. 72; Reşat Atabek, Sigorta Hukuku, İstanbul, 1950, s. 407.).

¹¹ Memiş, s. 79; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 305; Yeşilova Aras, s. 30, Atabek, s. 1.

görenlerin menfaatlerini dengelemeyi hedef tutan sui generis bir sigorta türüdür¹².

Sorumluluk sigortalarına ilişkin hükümlerde sözleşmenin nisbiliği ilkesine istisna getirilmiş ve zarar gören kimsenin doğrudan sigortacıya müracaat hakkı düzenlenmiştir¹³ (TTK m. 1478). Zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya doğrudan başvurma hakkının olması, madde gerekçesinde de açıkça ifade edildiği gibi¹⁴ sorumluluk sigortasının¹⁵ bir üçüncü kişi lehine/yararına sözleşme¹⁶ olduğu anlamına gelmez¹⁷. Sorumluluk sigortasında sigortacının

¹² Işıl Ulaş, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, 8. Bası, Ankara, Turhan Kitapevi, 2012, s. 764; Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 304.

¹³ Madde gerekçesi şu şekilde kaleme alınmıştır: “Söz konusu madde ile zarar gören üçüncü kişinin doğrudan doğruya sigortacıya talep karşı talep ve dava hakkı düzenlenmiştir. 6762 sayılı Kanunun 1310 uncu maddesinde sadece yangın dolayısıyla sorumluluk sigortaları ile ilgili olarak doğrudan doğruya dava hakkı düzenlenmiştir. Ancak, söz konusu Kanun dışında da, özellikle zorunlu sorumluluk sigortalarında, doğrudan doğruya talep ve dava hakkı kanunlarla (Karayolları Trafik Kanununda ve Borçlar Kanununda olduğu gibi) ya da genel şartlarla kabul edilmiştir. Sorumluluk sigortalarında asıl amaç her ne kadar sigortalının üçüncü kişiye vermiş olduğu zarar nedeniyle ödeyeceği tazminata bağlı olarak mal varlığında meydana gelen azalmanın telafisi de, bunun yan sonucu zarar görenin de bir an önce zararının giderilmesini ve sigortalının ödeme güçsüzlüğüne karşı üçüncü kişilerin korunmasıdır. Ayrıca, zarar görenin doğrudan doğruya sigortacıya başvurması da zarar veren durumundaki sigortalıyı rahatlatıcı bir etki yaratacak ve sigortalının da sorumluluk sigortası ile sağlanmak istediği amaca daha kolay ulaşmasını sağlayacaktır. Fakat getirilen düzenleme hiçbir şekilde sorumluluk sigortasını üçüncü kişi lehine sözleşme durumuna sokmaz. Zira, halen menfaati sigorta edilen bizzat sigortalının kendisidir.” (çevrimiçi, Lexpera İçtihat-16.12.2019).

¹⁴ bkz. dn. 13.

¹⁵ Şu husus atlanmamalıdır ki her sözleşme ilişkisi gibi sorumluluk sigortası da bir üçüncü kişi lehine kurulabilir. Örneğin A, kızı B'nin zorunlu trafik mali sorumluluk sigortasına ilişkin sözleşmeye taraf olabilir. Bu takdirde sigorta sözleşmesinin tarafı (sigorta ettiren) A iken, sorumluluğu sigorta sözleşmesine konu edilen (sigortalı) B'dir (Aynı yönde bkz. Kerim Atamer, “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş”, BATİDER, Cilt XXVII, Sayı 1, s. 39; Yeşilova Aras, s. 69).

¹⁶ Üçüncü şahıs yararına kurulan sözleşmelerde üçüncü kişiye, kararlaştırılan edimi borçludan talep konusunda yahut borçlunun ifa edeceği edimi kabul hususunda bir yetki tanınması mümkündür ve geçerlidir. Nitekim bu husus TBK m. 129 uyarınca açıkça düzenlenmiştir. Sözleşme ile “sözleşmeye taraf olmayan bir şahıs” lehine bir hak tanınması söz konusu olduğu için, bu tür sözleşmelere “üçüncü şahıs yararına/lehine sözleşme” denilmekte ve kendi içerisinde iki farklı türü bulunmaktadır. Tam üçüncü kişi yararına sözleşmelerde üçüncü kişi, edimin ifasını talep etme yetkisine sahip iken; eksik üçüncü kişi yararına sözleşmeler bakımından üçüncü kişinin aynı yetki ile donatıldığını söylemek mümkün olmayacaktır; ona tanınan yetki sadece “kendisine yapılacak ifayı kabul” ile sınırlıdır (TBK m. 129; eBK m. 111). Bu sebeptendir ki tam üçüncü kişi yararına sözleşme doktrinde “asıl/gerçek üçüncü kişi yararına sözleşme” olarak da adlandırılmaktadır. Bir üçüncü kişi yararına sözleşmenin tam yahut eksik oluşu, sözleşen tarafların iradesi esas alınmak suretiyle açıklığa kavuşturulması gereken bir husustur (bkz. Akyol, s. 5 vd.; Kocayusufpaşaoğlu, s. 19).

¹⁷ Memiş, s. 75; Ali Bozer, Sigorta Hukuku Genel Hükümler-Bazı Sigorta Türleri, Ankara, Ankara,

sigorta sözleşmesinden ileri gelen asli edim yükümlülüğü sigortalıyı zarar gören üçüncü kişinin tazminat taleplerinden kurtarmaktır¹⁸.

Her ne kadar mağdurun sigortacıya karşı doğrudan doğruya alacak hakkı sahibi olması zarar veren kişinin geçerli bir sorumluluk sigortası sözleşmesinin tarafı olmasına¹⁹ bağlıysa da; zarar gören kişinin sahip olduğu doğrudan dava hakkı bu sigorta sözleşmesinden doğmaz²⁰. Zira üçüncü kişinin bu hakkı yukarıda da belirtildiği üzere kanundan doğar²¹. Doğrudan talep hakkı sorumluluk sigortalarında, sözleşmenin niteliği gereği zarar gören kimsenin karşısında zararın sorumlusu olan iki farklı kişinin bulunmasını temin eder. Bu kişiler: (1) zarar veren/sigortalı, ikincisi ise sorumluluk sigortacıdır. Zikredilen kişilerin

Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 2. Bası, 2009, s. 131; Kender, s. 388; Kemal Şenocak, Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara, Turhan Kitapevi, 2000, s. 62; Yael Strub, "Das direkte Forderungsrecht gegen den Versicherer, de lege lata - de lege ferenda" Haftung und Versicherung, 8 (2), 2009, 146, çevrimiçi, SWISSLEX -16.12.2019.

¹⁸ Sopacı Öztuna, s. 20. Alman hukukunda zarar görene doğrudan sigortacıya başvuru imkanı bahsedilen hallerde sigorta sözleşmesinin üçüncü kişi yararına sözleşme ile açıklanamayacağı, zira zarar görenin bu imkan sayesinde sigorta sözleşmesinden dolayı olarak faydalanıyorsa da sigorta ettirenin zarar görene böyle bir koruma sağlamayı hedef tutmadığı ifade edilir (bkz. Rolf Heusser, Das direkte Forderungsrecht des Geschädigten gegen den Haftpflichtversicherer, Zurich, 1979, s. 34, çevrimiçi, [https://archive.org/search.php?query=Rolf+Heusser%2C+Das+direkte+Forderungsrecht+des+Geschädigten+gegen+den+Haftpflichtversicherer&sin=TXT&sort=titleSorter&and\[\]=languageSorter%3A%22German%22](https://archive.org/search.php?query=Rolf+Heusser%2C+Das+direkte+Forderungsrecht+des+Geschädigten+gegen+den+Haftpflichtversicherer&sin=TXT&sort=titleSorter&and[]=languageSorter%3A%22German%22) -17.12.2019). Bu görüş dikkate alındığında sorumluluk sigortasının üçüncü kişi yararına sözleşme olduğu görüşüyle (bkz. Akyol, s. 43); sigorta hukuku itibarıyla üçüncü kişi lehine ve yararına sözleşmenin ayrı kurumlar olduğu, sorumluluk sigortasının da üçüncü kişi lehine değil, yararına sözleşme olduğu görüşüne (bkz. Yeşilova Aras, s. 72; Kender, s. 226; Atamer, s. 54) iştirak etmek mümkün değildir.

¹⁹ Yahut onun sorumluluğunu konu alan bir sözleşmenin sigortalısı konumunda olmasına (sigortalı olmasına).

²⁰ "Mağdurun hukuki konumu fenomenolojik olarak sigorta sözleşmesine bağlanmış olup, hukuken kanuna dayanmaktadır." Bkz. Kemal Şenocak, "Karayolları Trafik Kanununa Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı", BATİDER, Cilt XXV, S. 4, 2009, s. 279 (bundan sonra "Alacak" olarak anılacaktır); Karl Oftinger, Emil W. Stark, Schweizerisches Haftpflichtrecht-B.I Allgemeiner Teil, Auflage 5, Zürich, Polygraphischer Verlag, 1995 s. 364.

²¹ bkz. Giriş; "Sözleşme ile mağdura doğrudan doğruya alacak hakkı kazandırılacak olursa, mağdurun sigortacı karşısındaki talep hakkının kaynağını sigorta sözleşmesi ve dolayısıyla sigorta ettiren tarafından ödenen prim teşkil ederdi. Oysa, mağdurun doğrudan doğruya talep hakkı kanuna dayanmakta ve doğumu için de bir sigorta sözleşmesinin varlığına gerek bulunmamaktadır. Mağdurun talep hakkının doğumu, sorumluluk sigortası sözleşmesinden tamamen bağımsızdır. Dolayısıyla, mağdura tanınan talep hakkının varlığı, sorumluluk sigortası sözlenmesine bir etkide bulunmaz" bkz. Şenocak, Alacak, s. 280.

zarar görene karşı sorumluluklarının kaynağı²² ise birbirinden farklıdır²³.

C. Sigortacı ve Sigorta Ettirenin Zarar Görene Karşı Sorumluluğu

Zararın asıl sorumlusu zarar veren sigortalıdır²⁴. Bu kimse bizzat sigorta ettiren kimse olabileceği gibi sigorta ettirenin fiillerinden sorumlu olduğu bir kimse de olabilir²⁵. Tüm hukuk sistemlerindeki gibi Türk hukukunda da benimsenen esas zararın, zarar veren tarafından giderilmesidir. Sigortacı zarara sebep olmadığından teknik anlamda zararı gidermekle yükümlü değildir. Sigortacının durumu ve zarar veren karşısındaki konumu kefalet sözleşmesinde kefillik (TBK m. 483) ya da garanti sözleşmesinde garanti veren kimsenin durumuna benzetilir²⁶ ve sorumluluk sigortacısının esasında kendi sebep olmadığı fakat sözleşme ile üstlendiği²⁷ bir başkasına ait borcu yerine

²² Sorumluluk kavramı temelde, sorumluluğun kaynağına işaret eden “-den sorumluluk” ve sorumlu kişinin bu durumu hasebiyle talepte bulunulabilecek giderim araçlarının sınırlılığına dair bir belirleme yapan “ile sorumluluk” olmak üzere iki ayrı hususu ifade eder. “Sorumluluğun kaynağı” esas alınarak yapılan ayırmada, fiil ehliyetini haiz bir kimsenin; hukuki işlem vasıtasıyla bir yüküm altına girdikten sonra bu yükümü yerine getirmemesi kendisinden zarar giderimi istenebilmesi yahut giderim istenebilecek durumda olması anlamında kullanıldığında, “sözleşmesel/akdi sorumluluğun” varlığına işaret edilir. Buna karşın taraflar arasında herhangi bir borç ilişkisi bulunmamasına rağmen hukuka aykırı bir fiili ile bir başkasına zarar veren kişinin bu zararı giderim yükümlülüğü de sorumluluğun “sözleşme/akit dışı” alanına işaret eder. Belli hallerde bir fiil hem sözleşmeye aykırılık hem de sözleşme dışı sorumluluk hükümlerinin kapsamında mütalaa edilebilecek nitelikte olabilir. Bu takdirde sorumluluk sebeplerinin yarışması gündeme gelir. (Hüseyin Hatemi, Sözleşme-Dışı Sorumluluk Hukuku, 2. Bası, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2. Cilt, 1994, s. 1 vd.; Mustafa Reşit Karahasan, Sorumluluk Hukuku Birinci Kitap Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk, İstanbul, Beta Basım Yayın A.Ş., 1995, s. 59 vd.).

²³ Türk hukukunda sigortacıyla sigortalının, zarar görene karşı sorumluluğunun hukuki niteliğinin de birbirinden farklı olduğu kabul edilir (bkz. Memiş, s. 75; Yeşilova Aras, s. 31).

²⁴ Zarar gören üçüncü kişinin sadece kendisine karşı dava ve taleplerini yöneltmesi halinde, sigortalı kendisinin değil, sigortacısının dava edilmesi gerektiğini ileri süremez (bkz. Ergun Özsunay, “Trafik Kazasında Zarar Gören Üçüncü Kişinin Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı”, Trafik Sigortası V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 25-28 Nisan, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1973, s. 403).

²⁵ Şu husus da atlanmamalıdır ki TTK m. 1473/2 uyarınca: “Sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. Bu durumda sigorta bu kişilerin lehine yapılmış sayılır.”

²⁶ Şenocak, Alacak, s. 280.

²⁷ Nitekim Alman hukukunda sigortacının “kanun gereği (VVG § 115) sigortalının borcuna katıldığı” kabul edilir (bkz. Yeşilova Aras, s. 51, dn. 102). Esasında burada borcun üstlenilmesi amacıyla bir borca katılmanın varlığından bahsedilebilir. Bu hal kural olarak ilk borçlu (zarar veren sigortalı) ile borca katılan (sigortacı) arasında iç ilişkide ilk borçluyu alacaklıya karşı ifade bulunmaktan kurtarmak üzere bir anlaşmanın varlığını gerektirir ki bu şartın, sigorta sözleşmesinin kurulmasıyla tamam olduğu kanun koyucu tarafından TTK m. 1478’in ihdas

getirdiği, bu sebeple sigortacının “farazi bir sorumlu kişi” olduğu ifade edilir²⁸.

Sigortacı, sigorta sözleşmesi uyarınca himaye altına alınan rizikonun²⁹ gerçekleşmesi halinde sorumludur³⁰. Şu halde sigortacıyla sigortalının sorumluluğunun kaynakları birbirinden farklıdır. Zarar veren (sigortalı) kimsenin sorumluluğu sözleşme, kanun veya haksız fiil gibi sözleşme dışı bir sorumluluk olabilir. Sigortacının sorumluluğunun kaynağı sigortalıya karşı sigorta sözleşmesi³¹ iken; zarar gören kişiye karşı sorumluluğunun kaynağı³² doğrudan kanundur³³.

Doğrudan talep/dava hakkının kanundan doğan bir talep olduğu ifade edildikten sonra bu imkânın sözleşme hükümleriyle bertaraf edilip edilemeyeceğine de değinilmelidir. Sorumluluk sigortaları için emredici hükümlerin belirlendiği TTK m. 1486’da doğrudan dava hakkının düzenlendiği

edilmesiyle gerçekleştiği kabul edilmiştir. Dış ilişkide her ikisi de alacaklıya (zarar gören üçüncü kişi) karşı müteselsilen sorumludur (bkz. Seda Yıldız Portakal, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa göre Borca Katılma, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2016, s. 32).

²⁸ Özsunay, s. 403; Memiş, s. 75; Yeşilova Aras, s. 31.

²⁹ Sigortacının sorumluluğunun ilk şartı sigortalının sorumlu olmasıdır. Şayet sigortalı kimsenin sorumlu olmadığı bir hal söz konusu ise bu durumda sigorta şirketinin de sorumluluğundan bahsedilemez. Zira bu takdirde riziko gerçekleşmiş olmaz. Keza sigortalının üçüncü kişilere karşı sorumlu olduğu (zararı giderim yükümlüsü olduğu) her halde de sigortacıya başvurulabilmesi imkan dahilinde değildir. Sigorta sözleşmesinin himayesi/koruması kapsamında olan, bir diğer ifadeyle sözleşme kapsamında sigortacı tarafından üstlenilen riziko tanımına uygun hal ve şartlar altında sigortacıya başvurulabilir (Memiş, s. 78; Yeşilova Aras, s. 35; Serdar Acar, Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012, s. 60).

³⁰ “Şayet sigorta ettiren/zarar veren/işleten ile sigortacı arasında bir sözleşme bulunmuyor ise bu durumda sigortacının sorumlu olmayacağı da açıktır.” (Bkz. Memiş, s. 78; Özsunay, 403.); “Doğrudan talep hakkının ikinci şartı; sigortalının, sorumluluğunun doğmuş olmasıdır.” (bkz. Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 745).

³¹ Memiş, s. 78; Yeşilova Aras, s. 78.

³² Şenocak, Alacak, s. 280.

³³ Bu sebeple zarar gören ile sigortacı arasındaki ilişki sorumluluk sigortası sözleşmesi esaslarına tabi değildir. Zarar görene yapılan ödeme sigorta bedeli olarak değil, uğradığı zararın tazminine yönelik sigorta bedelini aşmayan tazminat miktarının ifası olarak isimlendirilmelidir. Nitekim KTK m. 95 de bu durumu teyit eder mahiyette: “Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri” sürülemeyeceğini hüküm altına almıştır. Keza TTK m. 1484, zorunlu sigortalar bakımından sigortacının ödeme yükümlülüğünü bir adım daha ileri götürmüştür. Madde uyarınca: “(1) Sigortacı, sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş olsa da, zarar gören bakımından ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder. (2) Sigorta ilişkisinin sona ermesi, zarar görene karşı ancak, sigortacının sözleşmenin sona erdiğini veya ereceğini yetkili mercilere bildirmesinden bir ay sonra hüküm doğurur.” (Maddenin savunmalara etkisi ile ilgili bkz. II/A.).

m. 1478 yer almaz. İlgili durum sözleşmeyle doğrudan dava hakkının kaldırılıp kaldırılmayacağı tartışmasını beraberinde getirir³⁴. Doğrudan dava hakkının düzenlendiği hükmün lafzı, hükmün amacı ve zarar gören üçüncü kişinin sözleşmenin tarafı olmadığı dikkate alındığında zarar gören üçüncü kişinin bu hakkının sigorta sözleşmesiyle bertaraf edilemeyeceğinin kabulü yerinde olur³⁵. Keza doktrinde doğrudan kanun uyarınca zarar gören kişiye tanınan bu hak üzerinde sigortacı ile sigorta ettirenin tasarrufta bulunmasının zaten mümkün olmadığı ve sigorta sözleşmesi ile bu hakkın kaldırılması veya sınırlandırılmasının da geçersiz olacağı bu sebeple hükmün TTK m. 1486'da emredici olduğunun ayrıca belirtilmesine gerek görülmediği ifade edilir³⁶.

Zarar gören üçüncü kişinin sigortacıdan doğrudan talebi sigortalıyı ödemeye muhatap bırakabileceği "*tazminat miktarının ödenmesidir*"³⁷. Doğrudan dava hakkıyla zarar görene, zarar verenin (sigortalı) sorumluluk sigortacısına "aracısız ve vasitasız" bir şekilde ulaşma imkanı bahşedilmek istenmiş ve böylelikle zarar gören bir ön dava ile zarar verenin kendisine karşı sorumlu olduğunu tespit ettirme yükünden kurtarılmıştır³⁸. Şu halde sigortacının zarar görene karşı sorumlu olması, sorumluluk sigortasının kurulmuş olmasına kanunun bağladığı bir sonuçtur. İlgili kanuni sonuç sigortacının, zarar gören üçüncü kişinin bu zararını tazmin borcunu sigortalı ile birlikte üstlenmiş kabul edilecek olmasıdır³⁹.

³⁴ Ayrıntısı için bkz. Sopacı, Öztuna, s. 15 vd.; Atamer, s. 86; Yeşilova Aras, s. 78 vd.

³⁵ Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 314 vd.

³⁶ Atamer, s. 86.

³⁷ Şenocak, Alacak, s. 281.

³⁸ Yeşilova Aras, s. 30; Peter Goldsmith, "The Third Party (Rights Against Insurers) Act 1930", International Insurance Law Review, 1995, s. 379, çevrimiçi, <https://archive.org/search.php?query=The%20Third%20Party%20%28Rights%20Against%20Insurers%29%20Act%201930&sin=TX -18.12.2019>. Doğrudan dava hakkı esasında usul ekonomisi ilkesine hizmet eder ve zarar görenin daha çok mağdur olmaması için tazminat alacağını doğrudan sigortacıdan tahsil edebilmesini temin eder. Zira zarar görenin sigortacıya karşı doğrudan dava hakkı bulunmamış olsaydı, öncelikle bir ön dava ile zarar görenin sorumluluğunu tespit ettirmesi icap ederdi.

³⁹ Doktrinde doğrudan dava hakkının hukuki niteliğine ilişkin görüşlerden "*borca katılma ve borcun üstlenilmesi görüşleri*" ayrı hukuki nitelendirmelere işaret eden görüşler gibi izah edildiği tespit edilmiştir (bkz. Yeşilova Aras, s. 65 vd.). İlgili izah ise Alman hukukçularına atfedilmiştir. Fakat ne Alman ne de İsviçre Borçlar Kanununda borca katılma, borcun üstlenilmesinden ayrı bir kurum olarak düzenlenmiştir. Bilakis zikredilen hukuk düzenlerinde borca katılma borcun üstlenilmesinin bir türü olarak ele alınır (Alman hukukunda ilk olarak kümülatif borç üstlenme -*kumulative Schuldübernahme*- terimi kullanılmış, daha sonra "*borca katılma diye sözü edilen sözleşme*", kavramına yer verilmiştir. Borca katılma kavramına ise 1911 tarihli kararlarda rastlamak mümkündür: bkz. RGZ 51, 120, 122. İsviçre hukuku için bkz. Eugen Bucher, Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, 2. Auflage, Zürich, 1988, s. 587, çevrimiçi, <http://www.eugenbucher.ch/obligationenrecht/or-allgemeiner-teil-2-auflage-1988/> -19.12.2019). Türk doktrinde ilgili görüşler aynı kaynağa

II. DOĞRUDAN DAVA HAKKININ SINIRLARI: SİGORTACININ SAVUNMALARI

Sigorta şirketi ile zarar gören kimse arasında herhangi bir hukuki ilişki bulunmaz. Ancak zarar verenin sigortacıyla arasında bir sözleşme vardır. Bu takdirde zarar görenin karşılaşma ihtimali bulunan savunmalar: (1) zarar görenin sigortacıya başvurma imkanını elde ettiği, sigortalının sorumluluğunu gündeme getiren “sorumluluk ilişkisinden” ileri gelenler ve (2) sigortacıyla zarar veren sigortalı arasındaki “sözleşme ilişkisinden” ileri gelenler olmak üzere iki başlık altında irdelenebilir.

A. Sorumluluk İlişkisinden Doğan Savunmalar

Sorumluluk sigortalarında sigortacıya doğrudan başvurunun ilk şartı sigortalının sorumlu olmasıdır. Zarar veren kişinin zarar görene karşı sorumluluk unsurlarındaki eksiklik⁴⁰ yahut sahip olduğu her savunma⁴¹, sigortacının da zarar görene karşı sahip olduğu bir savunma niteliğindedir⁴². Zira sigortacı ve zarar veren sigortalı aynı zararın gideriminden (zarar gören üçüncü kişinin zararı) farklı hukuki sebeplerle⁴³ müteselsilen sorumludur⁴⁴. Bu takdirde TBK m. 164 gereği müteselsil borçlulardan her biri alacaklıya karşı, “müteselsil borcun sebep ya da konusundan doğan def’i ve itirazları ileri sürebilir⁴⁵.” Bunun

atfen izah edilmiş (bkz. Yeşilova Aras, s. 65 vd.) ve fakat neden iki ayrı görüş gibi ele alındığı hususu netleştirilmemiştir.

⁴⁰ Türk sorumluluk hukukunda sorumluluğun kurulabilmesi için (haksız fiil yahut sözleşmeye aykırılık) hukuka aykırı fiil, zarar, nedensellik bağı ve kural olarak kusur şartlarının teşekkül etmiş olması icap eder. Meğerki bir kusursuz sorumluluk hali mevcut olsun (bkz. M. Kemal Oğuzman, Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2, 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 13). Örneğin A arabasıyla kurallara uygun seyir halinde iken B intihar etmek amacıyla otobana A'nın arabası önüne atlayıp arabanın çarpmasıyla sakat kaldığı takdirde zarar görenin kusuru nedensellik bağını keseceğinden A, B'nin zararını gidermekle mükellef değildir.

⁴¹ Türk hukukunda tazminatın fonksiyonu uğranılan zararın telafi edilmesidir. Bu sebeple sigortacı zararın başka vesileler (başta sigortalı olmak üzere) ile tazmin edilmiş olduğu hallerde bu durumu bir savunma olarak ileri sürebilir. Zira bu gibi hallerde zarar görenin artık bir zararı yoktur. Uğradığı zarar giderilmiştir.

⁴² Acar, S, s. 51.

⁴³ TBK m. 61: “Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır.”

⁴⁴ Memiş, s. 81; Acar, S, s. 51; Faruk Acar, “Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında Hakim Kendiliğinden Sadece Sigorta Şirketini Tazminata Mahkum Edebilir mi?”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt 1, S. 6, 2003, s. 1406; Yeşilova Aras, s. 89; Karahasan, s. 770.

⁴⁵ Hatta TBK m. 164/2 uyarınca: “Müteselsil borçlulardan biri ortak def’i ve itirazları ileri sürmezse, diğerlerine karşı sorumlu olur.” Bu takdirde sigortacının sorumluluk unsurlarındaki eksiklere rağmen zarar görene ödeme yapması halinde sigortalıya/sigorta ettirene karşı sorumluluğu gündeme gelecektir.

içindir ki TTK m. 1475'te: "Sigortalı sorumluluğunu gerektirecek olayları, on gün içinde, sigortacıya bildireceği; sigortalı kendisine yöneltilen istemi, aksi kararlaştırılmamışsa derhâl sigortacıya bildireceği" düzenlenmiştir.

Zarar gören kimsenin doğrudan sigortacıya başvurma hakkı, bağımsız bir hak değildir. İlgili hak tazminat talebine bağlı (tazminat talebinin varlığına muhtaç) fer'i (yan) bir haktır⁴⁶. Bunun sonucu olarak kendisine bağlandığı hakkın kader ve kapsamına tabidir. Sigortacı, sigortalının sorumlu olmadığı zararlardan sorumlu olmadığı gibi sigortalının yahut bir üçüncü kişinin⁴⁷ zararı gidermesi, ibra edilmiş olması halinde de sorumluluğu, fer'i bir sorumluluk olduğundan sona erer⁴⁸.

B. Sigorta Sözleşmesinden Doğan Savunmalar

Daha önce de ifade edildiği gibi⁴⁹ sigortacı "sigortalının sözleşmede öngörülen⁵⁰" (TTK m. 1473) bir olayın meydana getirdiği zararı gidermekle yükümlüdür. Sigortacının sorumluluğu kanundan doğsa da kanun koyucu bu sorumluluğu sigorta sözleşmesi sebebiyle öngörmüştür⁵¹. Bu yüzden sigortacı ancak sözleşmeyle üstlendiği rizikonun gerçekleşmesi halinde zarar görene karşı sorumludur⁵².

Sigorta sözleşmesi zarar gören ile sigortacı arasında kurulmuş bir ilişki değildir⁵³. Zarar görenin talepleri de bu sözleşmeye dayanan talepler değildir. Bu

⁴⁶ Memiş, s. 82; Özsunay, s. 403; Bu konu ile ilgili olarak bkz. Rayegan Kender, "Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri, Teori ve Uygulamada Mesuliyet Sigortaları", III. Sigorta Semineri, Bildiriler-Tartışmalar, s. 26 vd.

⁴⁷ Örneğin TTK m. 1484/3'de de açıkça ifade edildiği şekliyle: "Zarar, sosyal güvenlik kurumları tarafından karşılandığı ölçüde sigortacının sorumluluğu sona erer."

⁴⁸ Memiş, s. 82. Bununla beraber TTK m. 1476 gereği: "Ancak, sigortalının sigortacının onayını almadan yaptığı sulh sözleşmesi, bildirimden itibaren onbeş gün içinde onay verilmemişse, sigortacıya karşı geçersizdir; sigortacı haklı olmayan sebeplerle sulhe onay vermekten kaçınamaz."

⁴⁹ Bkz. I/C.

⁵⁰ TTK m. 1473 uyarınca getirilen bir diğer sınırlama da sigorta sözleşmesi süresi kapsamında gerçekleşmeyen olaylara dayanılarak sigortacıya başvurulamayacak olmasıdır. Bununla beraber geçmişe etkili sigorta yapıldığı takdirde varılan sonuç değişecektir (bkz. Acar, S, s. 68; geçmişe etkili sigorta için bkz. Kender, s. 401). Ancak zararın kaynağı olay, poliçe süresi içerisinde gerçekleşmekle beraber olayın sebep olduğu zarar sürenin dolmasından sonra meydana gelmişse kural olarak sigortacıya başvurulabilir (TTK m. 1473).

⁵¹ Acar, S, s. 66.

⁵² "...sigortacının özel şartlar yoluyla sözleşmede öngörülen olay kavramını sınırsızca daraltması, sigorta genel şartları ile engellenebilir (SK m. 11/1). Genel şartlarda bu kavrama dair üçüncü kişi lehine tanımlamalar yer aldığında sigortacı zaten bu genişlikte bir teminat sağlamayı sözleşmeyle üstlenmiş olur." (bkz. Acar, S, s. 66).

⁵³ Zarar gören sigorta sözleşmesinin tarafı olmadığı gibi sözleşmeden yararlanan üçüncü kişi konumunda da değildir. Bir diğer ifadeyle sorumluluk sigortası sözleşmesi üçüncü kişi yararına sözleşme olarak kurulsu dahi bu sözleşmeden yararlanan üçüncü kişi zarar

sebeple prensipte sigorta sözleşmesinden ileri gelen savunmaların zarar gören ile sigortacı arasındaki hukuki ilişkide devreye girebilmesi imkan dahilinde değildir⁵⁴. Nitekim KTK m. 95 uyarınca zorunlu trafik sigortasında sigorta sözleşmesiyle zarar görenin sigortacıya yönelttiği talepler arasındaki ilişki açık hükme bağlanmış ve: “Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran hallerin zarar görene karşı ileri” sürülemediği⁵⁵ ifade edilmiştir⁵⁶.

Bununla beraber kanun koyucu, sigortacının sorumluluğunda “sigorta bedeli”nin bir üst sınır olduğu kıstasını getirerek (TTK m. 1478) sigortacı için öngörülebilirliği temin etmiştir. Bir diğer ifadeyle sigortacının zarar görene karşı sorumluluğu, zarar veren sigorta ettirenin sorumluluk sigortası sözleşmesinde belirlenen sigorta bedeli kadardır⁵⁷. Zarar sigorta bedelini

gören değildir. Şu husus da hemen ifade edilmelidir ki zarar görenin, sigortacıyla arasında bir sözleşme ilişkisi bulunmasa da sigortacıya karşı “kanundan doğan” bir takım ödevleri bulunur. Bu kapsamda:

1. TTK m. 1479 gereği zarar gören sigortacıya sorumluluğu gündeme getiren olay ve uğradığı zarar konusunda bilgi vermekle yükümlüdür: “*Sigortacı, zarara sebep olan olayın ve zarar miktarının belirlenmesi amacıyla, zarar görenden bilgi isteyebilir. Zarar gören, sağlanması ihtimali bulunan ve istenilmesi haklı görülebilecek ilgili tüm belgeleri sigortacıya vermek zorundadır. Zarar görenin bu zorunluluğa uymaması hâlinde, durumun zarar görene yazılı bildirilmiş olması kaydıyla, sigortacının sorumluluğu, zorunluluk yerine getirilmiş olsaydı ödemek zorunda kalacağı miktarla sınırlıdır.*” Söz konu bilgi verme ödevinin zarar gören için bir külfet teşkil ettiği ifade edilir (bkz. Yeşilova Aras, s. 133).

2. Zarar gören, sigortacının sahip olduğu halefiyet imkanına (TTK m. 1481/1) halel getirirse, zarar verici şekilde davranırsa sigortacıya karşı sorumlu olur. Söz konusu hüküm zarar görene sigortacının alacak hakkını (*halefiyete dayalı*) koruma yükümlülüğü ihdas eder (aynı yönde bkz. Yeşilova Aras, s. 134) ve bu yönüyle esasında bir özel koruma normudur (Yükümlülük ile külfet arasındaki farkın ayrıntılı izahı için bkz. Atamer, s. 40).

⁵⁴ Şayet sorumluluk sigortası, zarar gören yararına/lehine kurulmuş bir sözleşme (üçüncü kişi yararına sözleşme) niteliğinde olsaydı; bu takdirde üçüncü kişi sözleşme ilişkisinden ileri gelen tüm defi ve itirazların muhatabı konumunda olurdu. Zira üçüncü kişi yararına sözleşmede, üçüncü kişinin sahip olduğu alacak hakkı *alacaklı ile borçlu arasındaki sözleşme ilişkisine dayanır*. Bu durumun bir sonucu olarak da alacaklı ile borçlu arasındaki sözleşmenin hükümlerine tabidir (bkz. Akyol, s. 181).

⁵⁵ Örneğin A, alkol alıp aracıyla trafiğe çıktığında ve bir başka araca çarptığında, sigortacı üçüncü kişilerin zararını gidermekle yükümlüdür. Bununla beraber sigortacı, KTK m. 95/2 uyarınca da açıklığa kavuşturulduğu şekliyle alkollü araç kullanarak sigorta sözleşmesine aykırı davranan sigorta ettirene, zarar gören üçüncü kişiye yapmış olduğu ödemeyi rücu edebilir (bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Vural Seven, “Alkollü Araç Kullanma ile İlgili Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi”, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22 (3), s. 2521-2529).

⁵⁶ Bu noktada şu hususa da işaret edilmelidir ki zorunlu sigortalar bakımından ihdas edilen bu hüküm, doğrudan dava hakkıyla sigorta sözleşmesinin üçüncü kişi yararına sözleşme niteliğine büründüğü görüşünü de zayıflatır. Zira yararına sözleşme akdedilen kişinin talep edebileceği alacak, sözleşme ilişkisi kapsamında bu alacağın varlığını sürdürmesine bağlıdır.

⁵⁷ Çetin Aşçıoğlu, Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, Ankara, 1989,

aşıyor ise sigortacının sorumluluğu sigorta poliçesinde belirlenen sigorta bedeli kadardır; sigortacı sadece bu bedel kadarını ödemekle yükümlüdür⁵⁸. Bu durum sorumluluk sigortasının üçüncü kişi yararına sözleşme olmasından değil⁵⁹; sigortacının üstlendiği sorumluluğun sigorta sözleşmesindeki bedelle sınırlı olmasından ileri gelir⁶⁰. Şu halde sigortacı ile zarar veren/sigorta ettiren kimsenin zarar gören kimseye karşı sorumluluğu müteselsilen sorumlu olsa da bu teselsül, sigorta bedeli ile sınırlıdır⁶¹.

Sigortacının zarar gören kişiye karşı sorumluluğunu sınırlandıran kanun hükümlerinden biri de sigortacının sorumlu olacağı süreye ilişkindir. Zira TTK m. 1478'de açıkça ifadesini bulduğu üzere: "sigorta bedeline kadar olan kısmının tazmini, sigorta sözleşmesi için geçerli zamanaşımı süresi içinde kalmak şartıyla" sigortacıdan talep edilebilir⁶². Bu süreye riayet edilmemesi halinde sigortacı zamanaşımı def'ini ileri sürmek suretiyle zarar görene ödeme yapmaktan kurtulabilir⁶³.

Sigortacının zarar görene karşı sorumluluğu ile ilgili özellik arz eden hallerden biri de zarar veren sigortalının zarara kasten sebep olduğu hallerdir. TTK m. 1477'nin açık lafzı uyarınca: "Sigortacı, sigortalının, sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmaz"⁶⁴.

s. 86; Karahasan, s. 777. Şu husus da ifade edilmelidir ki zorunlu mali trafik sorumluluk sigortalarında her yıl sigortacının sorumluluk sınırı (limit), Resmi Gazete'de ilan edilir. Sigorta koruması da bu sınırlar içinde geçerli olduğu gibi doğrudan dava hakkının zarar görenin tazminat talebinin karşılanma imkanı da bu sınır esas alınarak belirlenir.

⁵⁸ Bu durum zarar gören kişinin sigorta sözleşmesi bedelini aşan kısmı zarar veren sigortalıdan da talep edemeyeceği anlamına gelmez. Zarar veren sigortalı kimsenin sorumluluğu Türk sorumluluk hukuku esasları uyarınca bütün malvarlığı ile ve sınırsızdır.

⁵⁹ Aksi yönde bkz. Yeşilova Aras, s. 99, 114.

⁶⁰ Söz konusu sigorta bedelinin kapsamında yargılama masraflarını yer almadığı kabul edilir (bkz. Acar, S, s. 62). TTK m. 1474/1 de bu masrafların sigortacının ödeyeceği miktarın hesaplanmasında dikkate alınmayacağını destekler mahiyettedir: "Sigortalı aleyhine bir istem ileri sürüldüğünde, isteme ilişkin makul giderler sigortacı tarafından karşılanır; sigorta bedelini aşan giderlerin ödenebilmesi için sözleşmede hüküm bulunmalıdır."

⁶¹ Karahasan, s. 768; Acar, S, s. 59; Memiş, s. 82; Yeşilova Aras, s. 87.

⁶² Bu takdirde doğrudan dava hakkı sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler gibi alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl (TTK m. 1420) ve sorumluluk sigortalılarına özel olarak her halükarda sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrar (TTK m. 1482).

⁶³ Bu savunma sigortacının kişisel/şahsi savunmalarındandır. Zarar veren sigortalı zarara sebep olan olay hangi borç ilişkisine denk geliyorsa o ilişki için öngörülen zamanaşımı süresi içerisinde kendisine yöneltilen tazminat taleplerini karşılamak durumundadır. Bununla beraber şayet zikredilen süre (sorumluluğu doğuran olayın meydana getirdiği borç ilişkisi için öngörülen zamanaşımı süresi) dolmuşsa bu savunma sigortacı tarafından da zarar görene karşı ileri sürülebilir.

⁶⁴ "Sigortacının kasten olduğu rizikolardan dolayı sorumlu olmayacağı şeklindeki genel ilke, sorumluluk sigortası için de aynen benimsenmiştir. Aksi taktirde, sigortalı sigortasına güvenerek, vermiş olduğu zarar nedeniyle kendinin mal varlığından herhangi bir azalma olmayacağından kasıtlı olarak karşı taraf zarar verebilir. Bu ise kabul edilebilir bir sonuç değildir." (bkz. TTK gerekçe, çevrimiçi, Lexpera İçtihat-22.12.2019).

Sigortacının sahip olduğu savunmalarla ilgili olarak izaha muhtaç maddelerden biri de TTK m. 1480'dir. Zira ilgili hüküm, sigortacının sigortalıya karşı zaten sahip olmadığı takas savunmasını elinden alır. Maddeye göre: "Sigortacı, zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatını, sigorta sözleşmesinden doğan alacakları ile takas edemez⁶⁵." Takas alacaklı ile borçluluk sıfatının karşılıklılık arz etmesi halinde iki alacağın birbirine denk ve muaccel olması kaydıyla ileri sürülebilen ve borcu sona erdiren bir haldir⁶⁶. Ancak sigortacıyla zarar gören üçüncü kişi arasındaki ilişkiye yakından bakıldığında: zarar gören prim ödeme borçlusu/sigorta sözleşmesinden doğan borçların borçlusu değildir. Şu halde sigortacı zarar görene ödemesi icap eden tutarı sigorta sözleşmesinden ileri gelen alacakları ile bu madde olsun olmasın takas edemez⁶⁷. Bu haliyle madde tarafların hukuki durumunda bir değişiklik meydana getirmez⁶⁸. Bununla birlikte şayet ilgili madde KTK m. 95 ve TTK m. 1484 ile paralel ele alınırsa sigortacının zarar görene karşı ileri sürebileceği/süremeyeceği savunmalar hususunda kanun koyucunun bu maddeyle neyi ifade etmek istediği açıklığa kavuşur. Zikredilen maddeyle vurgulanan (TTK m. 1480) esasında zarar görenin sigorta ilişkisine (sözleşmeye) yabancı bir üçüncü kişi olduğu ve bu sözleşme ilişkisi kaynaklı savunmaların özel olarak kanunda zikredilmedikçe kendisine karşı ileri sürülemeyeceğidir.

⁶⁵ Üçüncü kişi yararına sözleşmede TBK m. 141 uyarınca: "Üçüncü kişi yararına borçlanan kişi, bu borcu ile sözleşmenin diğer tarafından olan alacağını takas edemez." Ancak taraflar bunun aksini kararlaştırabilir (bkz. Akyol, s. 221 vd.).

⁶⁶ M. Kemal Oğuzman, Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, 17. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019, s. 457.

⁶⁷ Yeşilova Aras, s. 115.

⁶⁸ Söz konusu durum madde gerekçesiyle de adeta tasdik edilmiştir: "*Takas, birbirine karşı aynı cinsten edimleri borçlanan tarafların bu karşılıklı borçları fiilen ödemek külfetinden bir yoldur. Bu noktada takastan bahsedilmek için alacaklar arasında karşılıklılık ilişkisinin bulunması gerekir. Alacaklar arasındaki karşılıklılıktan amaç, alacakları takas edecek her iki tarafın birbirine borçlu olmasıdır. Dolayısıyla, taraflardan biri üçüncü bir şahıstan olan alacağını başka bir şahıstan olan alacağı ile takas edemez. Tasarının bu maddesi ile bu ilke çerçevesinde ele alınmıştır. Şöyle ki, zarar gören ile sigortacı arasında bir karşılıklılık yoktur. Bu nedenle sigorta sözleşmesinden dolayı sigorta ettirenden olan alacağı ile zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatını takas edemez. Ancak, bu durum doğrudan doğruya zarar görene ödenecek olan tazminatlar içindir. Eğer zarar gören zararını, zarar veren durumdaki sigortalıdan almış ve sigortalı da zarar görene ödediği tazminatı sigortacısından talep etmişse, doğal olarak, sigortacının sigorta ettirene karşı olan alacağı ile sigorta ettirene ödeyeceği tazminatı takas edebilme hakkı vardır. Her ne kadar Tasarının 1431 inci maddesinde, ödenecek tazminat ile prim alacakları arasında takasa getirilmiş bir istisna varsa da, burada sorumluluk sigortalarından farklı olarak sigortalı sözleşmenin tarafı olmasa bile menfaati sözleşmeye teşkil eden, diğer bir ifade ile sözleşme ile ilgili kişidir. Halbuki, sorumluluk sigortalarında zarar gören sigorta sözleşmesinden tamamen bağımsız sözleşme dışında kalan bir kişidir. Bu nedenle de burada takas açısından bir istisna yaratılmamıştır.*" (bkz. TTK gerekçe, çevrimiçi, Lexpera İçtihat-22.12.2019).

TTK m. 1484 ile ilgili dikkat çekilmesi icap eden bir başka nokta ise kanun koyucunun zorunlu sorumluluk sigortalarında, sözleşmenin bu niteliğini ve varlık sebebini dikkate alarak sigortacının sorumluluğunu söz konusu madde ile bir adım daha ileri taşımış olduğudur. TTK m. 1484/1-2 esasında sigortacının ödeme yapma yükümlülüğü bulunmayan hallerde de “zorunlu sigorta miktarına” kadar sorumluluğunun devam edeceğini ve belirli bir süre sigorta sözleşmesinin sona erdiği gerekçesiyle ödeme yapmaktan imtina edemeyeceğini hüküm altında almıştır⁶⁹.

TTK m. 1484/1’e göre: “Sigortacı, sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş olsa da, zarar gören bakımından ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder.” Şu halde sigortalının sigorta sözleşmesi uyarınca yerine getirmesi icap eden görevlerini gereği gibi yerine getirmemesi halinde⁷⁰ sigortacı ödeme yapma yükümlülüğünden tamamen yahut kısmen kurtulmuş olsa da⁷¹ bu durum zarar gören üçüncü kişiye karşı ileri sürülemez⁷². Yine aynı maddenin takip eden fıkrasına göre: “Sigorta ilişkisinin sona ermesi, zarar görene karşı ancak, sigortacının sözleşmenin sona erdiğini veya ereceğini yetkili mercilere bildirmesinden bir ay sonra hüküm doğurur.” Kanun koyucu bu madde ile sözleşmenin sona erdiğini, zarar gören kişiye karşı da ileri sürmek isteyen sigortacının, sona ermeyi yetkili mercilere bildirmesi şartına bağlı kılmıştır⁷³. Bu madde ile de (TTK m. 1484/2) sorumluluk sigortacısına başvurulması için zarar veren kişi ile sigortacı arasında bir sigorta sözleşmesinin mevcut olması gerektiği kuralına zorunlu sorumluluk sigortalarının kendine özgü düzeninde istisna getirilmiştir.

Gelinen noktada şu husus ifade edilmelidir ki kanun koyucu tüm sorumluluk sigortası sözleşmeleri için getirmiş olduğu doğrudan dava hakkını düzenlerken sigortalı, sigortacı ve zarar görenin menfaatleri arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Kanun koyucu sigortacıya karşı dava/talep hakkının kanundan kaynaklandığını vurgulamış (TTK m. 1480) ancak bu hakkın sigorta sözleşmesiyle de bir şekilde ilişkili olduğuna da dikkat çekmiştir (TTK m. 1478/1477).

⁶⁹ TTK m. 1484/1, sigortacının ifa yükümlülüğünün doğduğu hallerde devreye girer. Şayet sigortacının ifa yükümlülüğü hiç doğmamışsa (*sigortalı zarara kasten sebep olmuşsa örneğin*) bu takdirde TTK m. 1484/1 uyarınca yine de sigortacının bir ödeme yükümlülüğünün varlığından bahsedilemeyecektir. Keza sigorta sözleşmesinin sona erdiği hallerde de 1 aylık süre içerisinde gerçekleşen rizikonun da sigortacının ifa yükümlülüğünü doğurabilecek nitelikte olup olmadığı irdelenecektir. Bu takdirde bu süreçte sigortalının kasten zarara sebep olduğu hallerde TTK m. 1484/2 uyarınca sigortacının bir ödeme yükümlülüğünden bahsedilemez.

⁷⁰ Ör: TTK m. 1474.

⁷¹ Doktrinde TTK m. 1477 uyarınca zarara kasten sebep olunması halinde de bu hükmün uygulanacağı savunulsa da (bkz. Ayhan, Çağlar, Özdamar, s. 315 vd.) hükmü bu şekilde anlamak sigorta hukuku sistemine aykırı olur.

⁷² Atamer, s. 96; Yeşilova Aras, s. 107.

⁷³ Atamer, s. 96.

III. DOĞRUDAN TALEP HAKKININ USULİ BOYUTU

A. Görevli Mahkemenin Tespiti Sorunu

Zarar görenin sigortacıya karşı sahip olduğu doğrudan talep hakkı dava yoluyla kullandığı halde sigortacıya karşı ikame edeceği davada görevli mahkemenin belirlenmesi icap eder⁷⁴. Doktrinde doğrudan dava hakkının Türk Ticaret Kanununda düzenlenmiş olduğu gerekçesiyle sigortacıya karşı açılan davada sigorta sözleşmesinin türü ne olursa olsun Asliye Ticaret Mahkemelerinin görevli olduğu kabul edilir⁷⁵. Zira TTK m. 4 uyarınca “bu

⁷⁴ Zarar verene karşı açılan dava (sonradan bu davaya sigorta şirketi dahil de olsa/yahut sigorta şirketi zarar veren sigortalıyı savunmayı üstlense) zarar gören ile zarar veren arasındaki hukuki ilişki ve tarafların özellikleri dikkate alınarak belirlenir. Örneğin A şahsına ait aracıyla B'ye (yaya) çarptığında B'nin A'ya yahut A karşı açacağı davada görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesidir. Bununla beraber şehirlerarası yolda yolcu taşıyan iki şirket aracının çarpışması halinde TTK m. 4/1 gereği her iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili olduğu için Asliye Ticaret Mahkemesinde görülür. Ancak uyuşmazlık konusu tazminat talebi KTK'ya dayanan bir talep olduğu haller hariç sigortacıyla birlikte zarar veren ikame edilecek dava özel görevli mahkeme olan Asliye Ticaret Mahkemesinde görülecektir. Zira Yargıtay'ın yerleşik içtihadı davalılardan biri için genel diğer için özel mahkeme görevli ise ilgili davanın “özel mahkemede” açılması gerektiği yahut bu ikisine ayrı ayrı açılan davaların özel mahkemede birleşeceği yönündedir (bkz. Hakan Pekcanitez, Hülya Taş Korkmaz, Mine Akkan, Muhammet Özkes, Medeni Usul Hukuku, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Dinamik Kitap, 2. Sürüm. 2018, s. 238; Yarg. 17. HD., E. 2018/2662, K. 2018/12461, T. 19.12.2018; Yarg. 20. HD, E. 2016/49, K. 2016/2603, T. 02.03.2016; Yarg. 18. HD, E. 2015/12202, K. 2015/286, T. 13.01.2015; Yarg. HGK, E. 2005/2-572, K. 2005/551, T. 28.09.2005; Yarg. HGK, E. 2012/2-775, K. 2012/116, T. 07.03.2012 (çevrimiçi, Lexpera İctihat-23.12.2019). Bu kararlarında Yargıtay davanın KTK'dan kaynaklığını dikkate almaz. Örneğin Yargıtay 20. Hukuk Dairesi, 12.12.2016 tarihli ve 2016/12209 Esas, 2016/12104 karar numaralı uyuşmazlıkta: “...O halde gerek davalı araç sürücüsü ve gerekse de davalı sigorta şirketinin sorumluluğu aynı maddi olaydan kaynaklanmış ve zarar tek olmakla, davaların birlikte görülmesi zorunludur. Bütün talepler yönünden ihtilafın özel mahkeme olan asliye ticaret mahkemesince çözüme kavuşturulması gerekir. Mahkemece, birlikte görülmesi gereken davaların sonradan tefrik edilmesi, göreve ilişkin kuralları değiştirmez...” yönünde hüküm tesis etmiş ve uyuşmazlığın Karayolları Trafik Kanunundan doğmasının bir farklılık meydana getirmeyeceği yönünde hüküm tesis etmiştir (bkz. çevrimiçi, Kazancı İctihat Bilgi Bankası -22.12.2019).

⁷⁵ Sigorta sözleşmesinin TKHK m. 3 uyarınca bir tüketici işlemi olması halinde zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya karşı yönelteceği davada Tüketici Mahkemelerinin görevli olup olmadığı doktrinde tartışılmıştır (bkz. Rayegân Kender, “Sigorta Hukukunda Tüketicinin Korunması”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı Prof. Dr. Erhan Adal'a Armağan, Cilt 8, S. 2, 2011, Cilt 9, S. 1, 2012). Bunun yanında zarar görene doğrudan dava hakkı tanınmasının sigorta sözleşmesini üçüncü kişi yararına sözleşme haline getirdiğini savunan Yeşilova Aras, davaya dayanak teşkil eden hükmün Ticaret Kanununda yer alması sebebiyle Asliye Ticaret Mahkemesinin görevli olduğunu ifade eder (bkz. Yeşilova Aras, , s. 141). Ancak bir sözleşme ilişkisinden doğan uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulmasında görevli mahkeme sözleşme ilişkisinin niteliği esas alınarak belirlenir. Bu takdirde sigorta sözleşmesi TTK'da düzenleniyor olsa da tüketici işlemi niteliğinde ise çelişkiye düşmemek için Tüketici Mahkemelerinin görevli olduğu kabul edilmelidir. Unutulmamalıdır ki satış

kanunda (TTK)” düzenlendiği için ticari dava niteliğindedir ve ticari davalara bakmakla görevli tayin edilmiş mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesidir. Ancak Karayolları Trafik Kanunundan kaynaklanan uyuşmazlıklar için görevli mahkemenin neresi olduğu ayrıca ele alınmalıdır⁷⁶. Zira KTK m. 91 vd. uyarınca işletenin sorumluluğu, mali sorumluluk (trafik sigortası) sigortası yaptırma zorunluluğu ve bu sigorta sözleşmesinin esasları düzenlenmiştir.

Zarar görenin sigortacıya karşı sahip olduğu başvuru hakkı ve bu başvurunun akibeti/tabii olacağı esaslar KTK m. 91 vd. uyarınca açıklığa kavuşturulmuştur. Şu halde zorunlu trafik sigortasından ileri gelen uyuşmazlıklarda zarar görenin sigortacıya karşı sahip olduğu doğrudan talep/dava hakkı Türk Ticaret Kanunundan değil, Karayolları Trafik Kanunundan doğar. Bu durumda ilgili talebin dava yoluyla ileri sürülmesi ihtimalinde görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi⁷⁷ olduğu kabul edilmelidir⁷⁸.

sözleşmesi TBK m. 206 vd. hükümleri uyarınca düzenlenmesine rağmen tüketici işlemi niteliğindeki satış sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda görevli mahkeme Tüketici Mahkemesidir. Bununla beraber doğrudan talep/dava hakkının sigorta sözleşmesine böyle bir nitelik (üçüncü kişi yararına sözleşme) kazandırmadığının kabul edildiği ihtimalde, bu tartışma da gündeme gelmez. Zira TKHK m. 3 tüketici işlemi tanımlar ki bu durum bir hukuki işlemin varlığını gerekli kılar. Eğer zarar gören ile sigorta ettiren/sigortalı arasında bir tüketici işlemi bulunmuyorsa (ki çok istisnai hallerde böyle bir işlemin varlığından bahsedilir. ÖR: hekimin sorumluluğu) sigortacıya karşı ikame edilen davalarda Tüketici Mahkemelerinin görevi de tartışma konusu edilemeyecektir.

⁷⁶ Sigorta uyuşmazlıklarının çoğu bu nevi uyuşmazlıklardır. Zira 2017 yılında poliçe türleri bazında Sigorta Tahkim Komisyonu yapılan başvurulara bakıldığında, başvuruların %98’lik kısmının (Zorunlu Trafik % 95, Kasko % 3) kara araçları ve kara araçları sorumluluk sigortalarından doğan uyuşmazlıklara ilişkin olduğu görülmektedir. 2016 yılında zorunlu trafik poliçelerinden doğan uyuşmazlıklara ilişkin başvuruların tüm başvurular içindeki payı % 94 iken 2017 yılında % 1’lik bir artışla % 95 (80.503/84.456) olmuştur. Kasko sigortalarına ilişkin yapılan başvurular ise 2016 yılında olduğu gibi 2017 yılında da %3 olarak gerçekleşmiştir (bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu 2017 Faaliyet Raporu, çevrimiçi, <http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu2017.pdf> -23.12.2019).

⁷⁷ Bununla beraber Yargıtay, yeni tarihli kararlarında ilgili uyuşmazlığın sigorta sözleşmesinden kaynaklandığı ve bu sözleşmenin de Türk Ticaret Kanununda düzenlendiğinden bahisle Asliye Ticaret Mahkemelerinin görevli olduğu yönünde hüküm tesis etmektedir (bkz. Yarg. 17. HD., E. 2014/11559, K. 2014/11089, T. 10.7.2014; Yarg. 17. HD., E. 2018/5947, K. 2018/12463, T. 19.12.2018; Yarg. 17. HD., E. 2018/2662, K. 2018/12461, T. 19.12.2018, çevrimiçi, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası -24.12.2019).

⁷⁸ Bir uyuşmazlık ticari dava olarak nitelendirilmesinin en önemli sonuçlarından biri de talep edilecek faiz türüne doğrudan etki etmesidir. Zira ticari davalarda temerrüt faizi oranı, avans faiz (%19,50) üzerinden belirlenirken, ticari olmayan uyuşmazlıklar için adi faiz (% 9) oranı uygulanır (bkz. çevrimiçi, <http://www.udhb.gov.tr/images/istatistik/d7e934b57c712d4.pdf> -24.12.2019). Aynı yönde bkz. Ömer Ekmekçi, Muhammet Özkes, Murat Atalı, Vural Seven, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2019, s. 391.

Bununla beraber doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre sorumluluk sigortaları genel olarak TTK da düzenlendiğinden, zorunlu trafik sigortası da sorumluluk sigortaları arasında yer aldığından bu davalar ticari davadır ve dava şartı arabuluculuğa tabidir. Trafik sigortasının aynı zamanda Karayolları Trafik Kanununda düzenlenmiş olması sonucu bu görüş uyarınca ulaşılan sonucu değiştirmez⁷⁹.

Keza meydana gelen bir trafik kazasında aracı hasarlanan kişi kasko sigortacısına başvurup zararını giderdiğinde, kasko sigortacısı hasarlı aracın sorumlulara karşı sahip olduğu haklarına halef olur⁸⁰. Halefiyet çerçevesinde zarar gören yerine sorumluluk sigortacısına dava ikame ettiği ihtimalde görevli mahkeme yine Asliye Hukuk Mahkemesi olacaktır. Zira sigortacı bu durumda halefi olduğu kişi gibi değerlendirilir⁸¹.

B. Zorunlu Arabuluculuk ve Doğrudan Dava Hakkı

TTK 5/A hükmü gereği: “Bu Kanunun 4 üncü maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.” Bu takdirde zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya karşı ikame edeceği dava, ticari dava niteliğinde olduğu hallerde⁸² dava şartlarının teşekkül etmiş kabul edilebilmesi arabuluculuğa başvurulmuş olmasına da bağlıdır.

Gelinen noktada sigorta uyuşmazlıklarının tahkim yoluyla çözüldüğü haller için⁸³ de bu dava şartı olan arabuluculuğun aranıp aranmayacağı hususu açıklığa

⁷⁹ Karasu, Rauf, “Sigorta Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Olarak Arabuluculuk” Ankara Barosu tarafından 02.04.2019 tarihinde düzenlenen Sigorta Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Sempozyumunda sunulan tebliğ- <https://www.youtube.com/playlist?list=PL4jCA0s9Z5BAmvGqblN0Sa8VATsfdN94V>, çevrimiçi-31.03.2020.

⁸⁰ TTK m. 1472: “Sigortacı, sigorta tazminatını ödemediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı uyarınca, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.” Bu takdirde örnekte aracı hasarlanan kişi önce sorumluluk sigortacısına dava açmış ve fakat sonrasında kendi kasko sigortacısı ödeme yaparak kendisine halef olmuşsa dava Asliye Hukuk Mahkemesinde görülmeye devam edilecektir (bkz. Yarg. İBGK., T. 22.03.1944, E. 1939/37, K. 1944/9).

⁸¹ Aziz Serkan Arslan, “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 88, 2010, s. 213; Ulaş, s. 144.

⁸² Bkz. III/A.

⁸³ SK m. 30: “Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya Hesaptan faydalanacak kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Birlik nezdinde Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulur. Sigortacılık yapan kuruluşlardan, sigorta tahkim sistemine üye olmak

kavuşturulmalıdır. Zikredilen sorunun cevaplanabilmesi için sigorta tahkiminin niteliği bir diğer ifadeyle zorunlu⁸⁴ yahut ihtiyari olup olmadığı ve bir tahkim sözleşmesine dayanıp dayanmadığı belirlenmelidir. Zira Arabuluculuk Kanunu m. 18/A, fıkra 18 uyarınca: “Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz.” Sigorta tahkiminin zorunlu tahkim olup olmadığı ise doktrinde tartışmalıdır⁸⁵.

Bir görüş, gerek ihtiyari gerekse zorunlu sigortalarda tahkime başvurmak için sigortacılık yapan kuruluşların, sigortalının sigortacılık tahkimine başvurmak zorunda olmadığı⁸⁶; sigortacılık tahkimini zorunlu tahkim olarak kabul etmemenin daha doğru olduğunu ifade eder⁸⁷. Bununla beraber sigortacılık tahkiminin ihtiyari olduğu söylemenin pek kolay olmadığı ve sigorta tahkiminin “nevi şahsına münhasır” olduğunu savunan görüşler de bulunur⁸⁸.

isteyenler, durumu yazılı olarak Komisyona bildirmek zorundadır. Sigorta tahkim sistemine üye olan kuruluşlarla uyuşmazlığa düşen kişi, uyuşmazlık konusu sözleşmede özel bir hüküm olmasa bile tahkim usulünden faydalanabilir. İlgili mevzuat ile zorunlu tutulan sigortalardan kaynaklanan bu fıkra kapsamındaki uyuşmazlıklar için ilgili kuruluş sigorta tahkim sistemine üye olmasa dahi hak sahipleri bu bölüm hükümlerine göre tahkim usulünden faydalanabilir. Sigorta tahkim sistemine üye olmayan kuruluşlar bakımından Sigorta Tahkim Komisyonu giderlerine katılım Hazine Müsteşarlığınca ayrıca belirlenir.”

⁸⁴ Tahkim bir uyuşmazlığın hakemler vasıtasıyla çözülmesinin kararlaştırılmasıdır. Bu sebeple uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülmesine karar verecek olan kişi kural olarak taraflardır (ihtiyari tahkim). Ancak uyuşmazlık taraflarının uyuşmazlığı tahkim yoluyla çözmeye iradesi bulunmasa da yasa gereği (zorunlu tahkim) ilgili uyuşmazlığın çözümü için hakeme başvurulması icap eder (bkz. Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, Medeni Usul Hukuku, 2. Bası Ankara, Yetkin Yayınları, 2019, s. 728; Baki Kuru, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı), 2. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 722 vd.; Pekcanitez, Korkmaz, Akkan, Özekes, s. 2356).

⁸⁵ Pekcanitez, Taş Korkmaz, Akkan, Özekes, s. 2356; Mehmet Özdamar, “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 840.

⁸⁶ Zorunlu sigortalarda, Sigorta Tahkim Komisyonuna üye olmayan kuruluşlar, sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan taraf tahkime gitmek isterse buna itiraz edemez. Fakat gerek anılan kuruluşlar gerekse sigorta ettiren/sigortalı tahkim yerine uyuşmazlıklarının çözümü için mahkemeye de başvurabilir (bkz. SK m. 30). İhtiyari sigortalarda ise sigortacılık tahkimine başvuru için sisteme üye olunması veya sigorta sözleşmesinde uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözüleceğine ilişkin hüküm bulunması gereklidir.

⁸⁷ Pekcanitez, Taş Korkmaz, Akkan, Özekes, s. 2356; Işıl Ulaş, “Sigortacılıkta Tahkim”, BATİDER, S. 4, 2007, s. 240.

⁸⁸ “...Türk hukukuna Sigortacılık Kanunu ile giren tahkimin nevi şahsına münhasır bir sistem olduğunu öncelikle belirtmek gerekir. Gerçi yukarıda yapılan izahatlar ile sistemin mehz ülke hukuklarından alındığı ve bizim tahkim sistemimize yabancı olduğu ifade edilebilir. Öğretide görüş serdeden yazarların da haklı olarak belirttikleri gibi sigorta tahkimi klasik “zorunlu- ihtiyari” tahkim sistemi içerisinde kendisine kolay bir yer bulamamaktadır.

Keza sigorta tahkim sisteminin bir taraf için zorunlu (sigorta şirketi) diğer taraf için ihtiyari (sigortalı/sigorta ettiren) olması sebebiyle “nispi zorunlu tahkim” olarak nitelendirilmesinin isabetli olacağı da savunulur⁸⁹.

Sigorta tahkiminin ihtiyari olarak nitelendirilmesi halinde dava şartı olan arabulucuya başvuru şartı ticari dava niteliğindeki uyuşmazlıklar için uyuşmazlık hakem önünde çözülecek olsa da aranacaktır. Bununla beraber ne zorunlu ne de ihtiyari kabul edildiği takdirde zorunlu olduğu bahisle arabuluculuğun dava şartı olmaya devam edeceği savunulabilir.

Doktrinde ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuk şartını öngören 7155 sayılı Kanununun 20. maddesinin “dava açılmadan önce” arabulucuya başvurulmuş olmasını aradığını ve madde kastedilenin adli mahkemelerde görülen dava olduğunu savunur. Bu görüş uyarınca sigorta tahkiminde görülen uyuşmazlıklarının, düzenlemenin kapsamında dahil olmadığı zira “hukuk davası” olarak zikredilen nevide bir adli yargı davası olmadığı ifade edilir. Şu halde bu görüş uyarınca arabuluculuğa başvurma zorunluluğu sadece genel mahkemeler karşısında bir anlam ve değer ifade eder⁹⁰. Ancak tahkim suretiyle uyuşmazlığın çözümü halinde bir dava olmadığı savunulamaz. Nitekim HMK m. 426 (dava tarihi) ve m. 428 (dava ve cevap dilekçesi) uyarınca da açıklığa kavuşturulduğu şekliyle tahkim de bir yargı faaliyetidir ve tahkimde görülen uyuşmazlık da “hukuk davası” teşkil eder⁹¹.

Ancak Sayın Ulaş'ın iddia ettiği gibi bu sistemi tamamen ihtiyari tahkim olarak nitelemek kanaatimizce çok mümkün değildir. Her ne kadar sigorta şirketlerinin sisteme girişleri zorunlu tutulmamış olsa da, sektördeki rekabetten dolayı hemen hemen tüm şirketlerin Sigorta Tahkim Komisyonuna üye olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla bu noktada sadece baştaki ihtiyarilik özelliği sebebiyle sistemin tamamını ihtiyari tahkim olarak nitelemek mümkün değildir. Sigorta tahkim sistemini Sayın Ulusoy gibi nispi zorunlu tahkim sistemi şeklinde ifade etmek yerine, karma tahkim sistemi kavramını kullanmak kanaatimizce daha doğrudur. Yukarıda da belirtildiği gibi sigorta şirketinin sisteme üye olmasının zorunlu olmaması ve üye olduktan sonra tahkim başvurularını reddedememesi, sistemin karma bir yapıya sahip olduğu izlenimini doğurmaktadır. Bundan dolayı sigorta tahkim sistemini zorunlu, ihtiyari veya nispi zorunlu gibi sıfatlar yerine karma olarak nitelendirmek daha uygun olacaktır...” (bkz. Özdamar, s. 840).

⁸⁹ Erol Ulusoy, “Finans Hukukunda Tahkim”, II. Uluslararası Özel Hukuk Tahkim Sempozyumu, Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 14.01.2009, s. 238.

⁹⁰ Bu görüş ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Karasu, Rauf; “Tahkim 235 binden fazla davayı önledi” <https://www.sigortamedya.com.tr/tahkim-235-binden-fazla-davayi-onledi/>, çevrimiçi-31.03.2020. Buna ek olarak Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyeti kararlarına göre de sigorta konusunda sigorta kuruluşu ile uyuşmazlığa düşen kişinin dava açmadan önce arabulucuya başvurmak zorunda değildir. Sigorta kuruluşu ile bir tahkim anlaşması yapması veya Sigorta Tahkim Komisyonuna üye olan sigorta kuruluşunun bu şekilde yaptığı aleni icabını kabul etmesi hâlinde, arabulucuya ayrıca gitmesine gerek bulunmaz. Bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyeti Kararı (05/11/2019 - 2019/İHK-16045).

⁹¹ **Atalı, Ermenek, Erdoğan**, s. 725.

Konu özelinde sorumluluk sigortalarında tahkim şartı bakımından zorunlu sorumluluk sigortaları ve ihtiyari sorumluluk sigortaları için bir ayrıma gidilmesi uygun olabilir. Buna göre (1) zorunlu sorumluluk sigortalarında sigortacı için tahkim zorunludur. Şu halde bu niteliğinden hareketle (tarafardan en az biri için bu yolun zorunlu olması) TTK m. 5/A uyarınca zorunlu tahkim şartına tabi olmadığı savunulabilir. (2) ihtiyari sorumluluk sigortaları için ise sigorta tahkim sistemine kayıtlı/üye olan sigortacılara karşı sigorta tahkimine başvuru imkanı bulunur (bkz. SK m. 30). Bu takdirde buraya kaydolmakla sigorta şirketinin, tahkim sözleşmesinin kurulmasına yönelik umuma yapılmış bir icap beyanında bulunduğu, sigortalının da başvuruyu gerçekleştirmekle aralarında bir tahkim sözleşmesi kurulduğu savunulabilir. Bu halde de yine zorunlu arabuluculuk şartı (TTK m. 5/A anlamında) sorumluluk sigortası sözleşmeleri için bertaraf edilmiş olur⁹².

Ancak bu konu esasında kanunla açıkça düzenlenmesi icap eden bir konudur. Zira AY m. 142 gereği: “Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.” Söz konusu madde hukuk güvenliği ilkesi uyarınca yargılamaya ilişkin her hususun “kanunla düzenlenmesi” zorunluluğuna işaret eder. Bu sebeple sigorta uyuşmazlıklarında tahkime başvurulacağı vakit arabuluculuğun bir dava şartı olup olmadığı kanunla açıkça düzenlenmelidir.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

1. Sorumluluk sigortası, sigorta ettirenin kendi yahut bir başkasının (*sigortalı*) sorumluluğuna yol açma ve dolayısıyla bu sorumluluğun malvarlığının pasifinde meydana getireceği artış ihtimalini prim karşılığı teminat altına alan bir sigorta türüdür. Sorumluluk sigortalarında sigorta ettirenin (yahut sigortalının) zarar verdiği kişi, sigorta sözleşmesinin tarafı değil; bir üçüncü kişidir. Zarara uğrayan bu üçüncü kişi, sigorta sözleşmesinin tarafı olmadığı halde sigortacıya karşı zararının giderilmesi talebini ileri sürebilir. Sigortacıya karşı sahip olunan bu imkan kanun koyucu tarafından “doğrudan dava hakkı” (TTK m. 1478) olarak adlandırılır.
2. Doğrudan dava hakkıyla ilgili en büyük tartışma söz konusu hakkın hukuken nitelendirilmesiyle ilgilidir. Doktrinde ilgili hakkın zarar gören üçüncü kişiye tanınmasıyla artık sorumluluk sigortası ilişkilerinin üçüncü kişi yararına sözleşme olarak ele alınması gerektiği savunulduğu gibi; bu hakkın sigorta sözleşmesinin üçüncü kişi yararına sözleşme olarak nitelendirilmesi için tek

⁹² TTK m. 5/A ve Arabuluculuk Kanunu m. 18/18’in amacından hareket ederek aynı sonuca varan (zorunlu arabuluculuk şartının mevcut olmadığı) görüş için bkz. **Ekmekçi, Özkes, Atalı, Seven**, s. 396 vd.

başına yeterli olmayacağı da savunulur.

3. Zarar gören üçüncü kişinin sigortacıya doğrudan başvurma hakkının olması, madde gerekçesinde de açıkça ifade edildiği gibi sorumluluk sigortasının bir üçüncü kişi lehine/yararına sözleşme olduğu anlamına gelmez. İlgili hak zarar gören üçüncü kişinin daha etkin bir şekilde korunması maksadıyla getirilmiştir ve bu hak kanundan doğar. Sigorta sözleşmesinin kurulmasıyla sigortacının rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta bedeli kadar sigortalıyla müteselsilen sorumlu olmasını temin eder.
4. Doktrinde sigortacının durumu ve zarar veren karşısındaki konumu kefalet sözleşmesinde kefillik (*BK m. 483*) ya da garanti sözleşmesinde garanti veren kimsenin durumuna benzetilir ve sorumluluk sigortacısının esasında kendi sebep olmadığı fakat sözleşme ile üstlendiği, bir başkasına ait borcu yerine getirdiği, bu sebeple sigortacının “*farazi bir sorumlu kişi*” olduğu ifade edilir.
5. Bu hakkın zarar görene tanınmış olması zarar verenin sorumluluğunu sona erdirmez ancak zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurabilmesinin ilk şartı sigorta ettiren kimsenin (*yahut sigortalının*) sorumlu olmasıdır. Zarar veren kişinin zarar görene karşı sorumluluk unsurlarındaki eksiklik yahut sahip olduğu her savunma, sigortacının da zarar görene karşı sahip olduğu bir savunma niteliğindedir.
6. Bununla beraber kanun koyucu sigortacının ticari faaliyet yürütüyor olması ve öngörülebilirliğin sigortacı için önemini dikkate alarak rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta bedeli kadar zarar görene karşı sorumlu olacağını hüküm altında almıştır. Ayrıca sigortacı riziko sigorta süresi içerisinde gerçekleşmiş olmak kaydıyla kendisine sigorta sözleşmesinin tabi olduğu zamanaşımı süresi içerisinde başvurulması halinde zararı gidermekle yükümlüdür. Keza sigortalının kasten sebep olduğu zararların giderilmesi için sigortacıya başvurulması emredici kanun hükmü gereği (*TTK m. 1481*) imkan dahilinde değildir.
7. Sigortacıya doğrudan başvuru hakkı ticaret kanununda düzenlendiği için kural olarak ticari dava niteliğindedir. Aksini savunmak da mümkün olmakla birlikte Karayolları Trafik Kanunu uyarınca kurulan zorunlu mali mesuliyet sigortaları çerçevesinde gündeme gelen uyuşmazlıklar bu niteliği haiz olmadığı ifade edilebilir. Zira burada zarar gören üçüncü kişinin dava hakkı Türk Ticaret Kanunundan değil, özel kanun niteliğindeki Karayolları Trafik Kanunundan doğar. Şu halde bu kanun kapsamındaki doğrudan başvuru hakkına ilişkin uyuşmazlıklar (yahut hakkın dava yoluyla kullanılması), Asliye Ticaret Mahkemesinde değil, Asliye Hukuk Mahkemesinin görev alanına girer.
8. Bu nitelendirmenin hayati bir önemi vardır ki o da ticari dava niteliğini haiz olan uyuşmazlıklar için TTK m. 5/A hükmü gereği arabuluculuğun bir dava şartı olmasıdır. Sigorta uyuşmazlıkları tahkim yoluyla da çözüme kavuştur-

rulabilir. Bu takdirde tahkime başvurulmadan evvel arabulucuya gidilmesi gerekip gerekmediği açıklığa kavuşturulmalıdır. Arabuluculuk Kanunu m. 18/18 uyarınca tahkimin zorunlu olduğu hallerde arabuluculuk bir dava şartı olmaktan çıkar. Bununla birlikte Sigorta Hakem Heyeti kararları uyarınca Sigorta Tahkimine başvurulduktan sonra ayrıca arabuluculuğa gitme şartının olmayacağı yönündedir.

9. Ancak sigorta tahkiminin hukuki niteliği tartışmalıdır. Tahkimin zorunlu nitelikte olup olmadığı doktrinde bırakılabilecek bir tartışma değildir. Bu sebeple sigorta tahkiminde bir dava şartı olarak arabulucuya başvurunun aranıp aranmayacağı hukuk güvenliği ilkesi gereği kanunla açıklığa kavuşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- **Acar, Faruk**, “Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında Hakim Kendiliğinden Sadece Sigorta Şirketini Tazminata Mahkum Edebilir mi?”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt 1, S. 6, 2003, s. 1401-1413.
- **Acar, Serdar**, Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2012 (Acar, S).
- **Akyol, Şener**, Tam Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme, İstanbul Vedat Kitapçılık, 2008.
- **Arslan, Aziz Serkan**, “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 88, 2010, s. 195-224.
- **Aşçıoğlu, Çetin**, Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, Ankara, 1989.
- **Atabek, Reşat**, “Zarar Görenin Doğrudan Sigortacıya Müracaat Hakkı”, BATİDER, C. VI, 1971, s. 111-154.
- **Atabek, Reşat**, Sigorta Hukuku, İstanbul, 1950.
- **Atalı Murat/Ermenek İbrahim/Erdoğan Ersin**, Medeni Usul Hukuku, 2. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019.
- **Atamer, Kerim**: “Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş”, BATİDER, Cilt XXVII, Sayı 1, s. 21-106.
- **Ayhan, Rıza/Çağlar, Hayrettin/Özdamar, Mehmet**, Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 2. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2019.
- **Bozer, Ali**, Sigorta Hukuku Genel Hükümler-Bazı Sigorta Türleri, 2. Bası, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 2009.
- **Bucher, Eugen**, Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, 2. Auflage, Zürich, 1988.
- **Ekmekçi, Ömer/Özekes Muhammet/Atalı Murat/Seven Vural**, Hukuk

Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, 2. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.

- **Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.
- **Goldsmith, Peter**, “The Third Party (Rights Against Insurers) Act 1930”, International Insurance Law Review, 1995.
- **Hatemi, Hüseyin**, Sözleşme-Dışı Sorumluluk Hukuku, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2. Cilt, 2. Bası, 1994.
- **Heusser, Rolf**, Das direkte Forderungsrecht des Geschädigten gegen den Haftpflichtversicherer, Zurich, 1979.
- **Karahasan, Mustafa Reşit**, Sorumluluk Hukuku Birinci Kitap Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk, İstanbul, Beta Basım Yayın A.Ş., 1995.
- **Kender, Rayegan**, “Mesuliyet Sigortasının Mahiyeti ve Türleri, Teori ve Uygulamada Mesuliyet Sigortaları”, III. Sigorta Semineri, Bildiriler-Tartışmalar, s. 1-15.
- **Kender, Rayegân**, “Motorlu Nakil Vasıtalarının İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortalarında Zarar Gören Üçüncü Şahıs Türk Hukukunda Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Dava Hakkına Sahip Midir?” İÜHFİM, C.XXXIX, 1973, s. 221-245.
- **Kender, Rayegân**, Türkiye’ de Hususi Sigorta Hukuku, 16. Bası, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- **Kender, Rayegân**, “Sigorta Hukukunda Tüketicinin Korunması”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı Prof. Dr. Erhan Adal’a Armağan, Cilt 8, S. 2, 2011, Cilt 9, S. 1, 2012, s. 1-27.
- **Kocayusufpaşaoğlu, Necip**, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2017.
- **Kuru, Baki**, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı), 2. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018.
- **Memiş, Tekin**, “Zorunlu Trafik Mali Mesuliyet Sigortasında Sigortacının Sorumluluğunun Niteliği ve Sebepsiz Zenginleşme” XX. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, 24 Aralık 2004, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, s. 72-85.
- **Oftinger Karl/Stark Emil W.**, Schweizerisches Haftpflichtrecht-B.I Allgemeiner Teil, Zürich, Polygraphischer Verlag, Auflage 5, 1995.
- **Oğuzman M. Kemal/Öz Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, 17. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2019.
- **Oğuzman M. Kemal/Öz Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2, 14. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.

- Özdamar, Mehmet, “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVII, S. 1-2, 2013, s. 831-855.
- Özsunay, Ergun, “Trafik Kazasında Zarar Gören Üçüncü Kişinin Sigortacıya Karşı Doğrudan Doğruya Alacak Hakkı”, Trafik Sigortası V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası 25-28 Nisan, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, 1973, s. 389-429.
- **Pekcanitez Hakan/Taş Korkmaz Hülya/Akkan Mine/Özekes Muhammet**, Medeni Usul Hukuku, 2. Sürüm, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, Dinamik Kitap, 2018.
- **Seven, Vural**, “Alkollü Araç Kullanma ile İlgili Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi”, Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 22 (3), s. 2521-2529.
- **Sopacı Öztuna, Birgül**, “Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı”, BATİDER, Cilt XXIV, S. 15, 2011, s. 15-50.
- **Strub, Yael**, “Das direkte Forderungsrecht gegen den Versicherer, de lege lata - de lege ferenda” Haftung und Versicherung, 8 (2), 2009.
- Şenocak, Kemal, “Türk Ticaret Kanunu’nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, AÜHFD, cilt: 58, S.1, s. 189-229.
- Şenocak, Kemal, Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara, Turhan Kitapevi, 2000.
- Şenocak, Kemal, “Karayolları Trafik Kanununa Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı”, BATİDER, Cilt XXV, S. 4, 2009, s. 277-294 (“Alacak”).
- **Ulaş, Işıl**, Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları, 8. Bası, Ankara, Turhan Kitapevi, 2012.
- **Ulaş, Işıl**, “Sigortacılıkta Tahkim”, BATİDER, S. 4, 2007, s. 239-268.
- **Ulusoy, Erol**, “Finans Hukukunda Tahkim”, II. Uluslararası Özel Hukuk Tahkim Sempozyumu, Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul, 14.01.2009, s. 203-252.
- **Yazıcıoğlu Emine/Öğüz Şeker, Zehra**, Sigorta Hukuku, Güncellenmiş 2. Baskı, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2019.
- **Yeşilova Aras, Ecehan**, Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2013.
- **Yıldız Portakal, Seda**, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa göre Borca Katılma, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2016.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- Karasu, Rauf; “Tahkim 235 binden fazla davayı önledi” <https://www.sigortamedya.com.tr/tahkim-235-binden-fazla-davayi-onledi/>, çevrimiçi-31.03.2020.
- Karasu, Rauf, “Sigorta Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Olarak Arabuluculuk” Ankara Barosu tarafından 02.04.2019 tarihinde düzenlenen Sigorta Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Sempozyumunda sunulan tebliğ- <https://www.youtube.com/playlist?list=PL4jCA0s9Z5BAmvGqbl-NOSa8VATsfdN94V>, çevrimiçi-31.03.2020.
- [https://archive.org/search.php?query=Rolf+Heusser%2C+Das+direkte+Forderungsrecht+des+Geschädigten+gegen+den+Haftpflchtversicherer&sin=TXT&sort=titleSorter&and\[\]=languageSorter%3A%22German%22](https://archive.org/search.php?query=Rolf+Heusser%2C+Das+direkte+Forderungsrecht+des+Geschädigten+gegen+den+Haftpflchtversicherer&sin=TXT&sort=titleSorter&and[]=languageSorter%3A%22German%22)
- <https://archive.org/search.php?query=The%20Third%20Party%20%28Rights%20Against%20Insurers%29%20Act%201930&sin=TXT>
- <http://www.eugenbucher.ch/obligationenrecht/or-allgemeiner-teil-2-auf-lage-1988/>
- <http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu2017.pdf>
- <http://www.udhb.gov.tr/images/istatistik/d7e934b57c712d4.pdf>
- Kazancı İçtihat Bilgi Bankası (<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>)
- Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi (<https://www.lexpera.com.tr/kullanici-profil>)
- HEINONLINE (<https://heinonline.org>)
- SWISSEX (<https://www.swisslex.ch/de/recherche/search/new>)

KISALTMALAR LİSTESİ

- Art.** : Artikel (Madde)
AÜHFĐ : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY : Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
B/bkz. : B/bakınız
BATİDER : Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
dn. : dipnot
E. : Esas
eBK : 818 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
HD. : (Yargıtay) Hukuk Dairesi
HGK : (Yargıtay) Hukuk Genel Kurulu
İÜHFĐ : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

K.	: Karar
KTK	: 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
m.	: madde
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SK	: 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu
T.	: Tarih
TBK	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
VVG	: Gesetz über den Versicherungsvertrag
Yarg.	: Yargıtay

